Наше Слово

РІК LXVI № 38 (3345) ВАРШАВА, 19 ВЕРЕСНЯ 2021 РОКУ
ЦІНА – зл. 4,30 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

▲ Олена Воровченко (зліва)

▲ Речник поліції Нижньої Сілезії, підкомісар Каміль Ринкевич

Один з організаторів мітингу Сергій Чулков (з мікрофоном)

Протест у Вроцлаві після смерті 25-річного українця

«Припиніть насильство! Держава має захищати, а не вбивати!», «Ти присягав захищати, а вбиваєш», «Хочемо справедливого розслідування». З такими лозунгами десятки людей, переважно українців, протестували 12 вересня під воєводською поліцейською дільницею. Вони вимагали пояснень щодо смерті Дмитра Никифоренка, який помер у вроцлавському витверезнику.

Нещодавно «Gazeta Wyborcza» оприлюднила подробиці смерті двадцятип'ятирічного українця, затриманого вроцлавською поліцією. Інцидент трапився 30 липня. Тоді уродженець Немирова Вінницької області Дмитро Никифоренко повертався додому після зустрічі з друзями, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння. За словами водія автобуса, у якому їхав хлопець, він поводився неадекватно: вдарявся головою об скло, говорив сам із собою. Водій висадив його на зупинці та викликав швидку. Лікарі натомість подзвонили до поліції. Опісля українець опинився у вроцлавському витверезнику, де помер. За даними польського видання, правоохоронці застосовували проти хлопця невиправдане фізичне насилля: бризкали в обличчя перцевим газом, били та душили. Доказом цього, як додає «Gazeta Wyborcza», є відеозапис камери спостереження.

Під час мітингу його учасники закликали не лише до прозорого розслідування справи смерті українця. Також лунали вимоги відставки коменданта поліції та відсторонення від служби всіх причетних поліцейських.

«Ми запросили усіх – представників міста, воєводства, воєводської поліцейської дільниці та прокуратури – поговорити з нами. Сказати нам, куди рухається слідство. Ми хотіли звернути увагу на проблему. Бо хочемо жити у безпечному місці», – заявила одна з організаторок мітингу Олена Воровченко.

Під час протесту до мітингувальників вийшов речник поліції Нижньої Сілезії, підкомісар Каміль Ринкевич. Він наголосив, що одразу після інциденту, 30 липня, поліція повідомила про цю справу до прокуратури. Попри це, як зазначив речник, чотирьох офіцерів уже відсторонили, а щодо щодо двох з них розпочали процедуру звільнення зі служби у поліції.

«Одна з таких процедур, пов'язана з поведінкою поліцейського, який застосував фізичну силу та використовував кийок, завершилася у п'ятницю (10 вересня – *ред*). Його звільнили. Процедура щодо другого офіцера знаходиться на розгляді. Але для нас висновки прокуратури також будуть важливими», – пояснив Каміль Ринкевич. Речник поліції додав, що, попри інформацію, яку розповсюджують у медіа, правоохоронці не душили українця.

«Маємо результати розтину, які показують, що чоловік був під впливом наркотиків, що могли спричинити його смерть», – сказав Каміль Ринкевич.

Однак мало хто вірить в таку причину смерті Дмитра. «Не знаємо, чи справа не має національного підґрунтя», – зауважила уповноважена мера Вроцлава у справах мешканців українського походження Ольга Хребор, яка була присутня на події.

Справою займається Окружна прокуратура у Свідниці. Пам'ять 25-річного Дмитра учасники протесту у Вроцлаві вшанували хвилиною мовчання.

На інцидент відреагували представники польської та української влади. Речник Міністерства закордонних справ України Олег Ніколенко заявив, що дипломати зроблять усе можливе, аби обставини смерті українця були з'ясовані, а винні — покарані. Одразу після повідомлення про смерть чоловіка генконсул України у Кракові звернувся до вроцлавської поліції та прокуратури.

4 вересня у Вроцлаві акцію протесту також проводили польські громадські організації.

Натомість посол України у Польщі Андрій Дещиця зазначив, що дипломатична установа скерувала ноту до польського МЗС з проханням швидкого та неупередженого розслідування справи. Трагічний інцидент прокоментував також віцеміністр Міністерства внутрішніх справ і адміністрації (МВСіА) Польщі Мацєй Вонсік. Він підкреслив, що винних необхідно суворо карати, але з іншого боку, – не варто вдаватися до колективної відповідальності. Натомість мер міста Вроцлав Яцек Сутрик звернувся з офіційною заявою до очільника МВСіА з проханнями взяти справу під особистий контроль. До нього, а також до міністра юстиції звернулися представники неурядових організацій, зокрема фонд «Наш вибір», Польський міграційний форум, організація «Migrant Info Point», Світовий конгрес українських молодіжних організацій, Товариство правового втручання та інші. ■

Павло ЛОЗА
Фото Олександра Мартинюка

eprasa.pl f6cf046239

ПОДІЇ

Фото з фейсбук-сторінки Європейського центру солідарності. Автор - Ґжеґож Мерінг

Медаль вдячності Європейського центру солідарності для Лева Захарчишина

Медаль вдячності – це нагорода, яку вже десять років поспіль Європейський центр солідарності у Ґданську присуджує іноземцям, котрі в 1980-х допомагали Польщі у боротьбі за демократію та незалежність, а також своїм життям і діяльністю утверджують ідеали свободи й солідарності.

Лауреатів нагороди визначає журі, очолюване першим демократично обраним президентом Польщі Лехом Валенсою. Його члени – лідери «Солідарності» та громадські діячі, які стояли на чолі руху, що дав поштовх падінню комунізму в Європі. Серед них – Владислав Фрасинюк, Богдан Борусевич, Ґражина Станішевська, Данута Куронь. Нагорода традиційно вручається 31 серпня у Ґданську під час Свята свободи, яке є частиною урочистостей, присвячених річниці підписання Серпневого порозуміння.

Серед лауреатів Медалі вдячності – інтелектуали, політики, журналісти та громадські діячі з різних країн Європи, а також з Америки та з Австралії. У свій час її отримали український дисидент і публіцист Євген Сверстюк; правозахисник, громадський діяч, співзасновник Української Гельсінської спілки й Amnesty International в Україні, проректор Католицького університету Мирослав Маринович. Цьогоріч когорту лауреатів поповнив Лев Захарчишин – львів'янин, громадський діяч, що наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років брав участь у русі за відродження незалежності України, невтомний будівничий добрих польсько-українських стосунків (саме завдяки йому вдалося організувати ще на початку 1990-х перший приїзд в Україну Яцека Куроня) і багаторічний успішний консул України в Ґданську. Журі Медалі вдячності високо оцінило внесок Лева Захарчишина у польсько-українське поєднання та його заслуги для розвитку вільної, демократичної і солідарної Східної Європи.

У своєму виступі на церемонії нагородження Захарчишин говорив про те, що солідарність як одна з основоположних цінностей західної цивілізації та складова європейського етосу безпосередньо пов'язана з любов'ю до людини. Вияв солідарності нерідко є складним моральним вибором, який під силу тільки цілісним, жертовним і сильним особистостям. Взірцем такої солідарності-служіння в ім'я любові Лев Захарчишин назвав життя праведника України, греко-католицького священника Омеляна Ковча, що загинув у Майданеку.

Медаль вдячності консул отримував у блискучому товаристві, адже серед інших лауреатів були, зокрема, голова німецького Бундестаґу (1988-1998) й одна з ключових постатей для процесу польсько-німецького примирення, професорка Рита Зюсмут; американська історикиня, феміністка й авторка дослідження про жінок у русі «Солідарність» Шана Пенн; а також відомий австрійський інтелектуал, письменник та один з найблискучіших спеціалістів зі східноєвропейської історії Мартін Поллак. ■

Марта КОВАЛЬ

Ювілей Національної спілки письменників

У Києві 9-10 вересня 2021 року в приміщенні Національної спілки письменників України на вулиці Банковій 2, в актовій залі центрального корпусу Національного педагогічного університету ім. Драгоманова та в Будинку творчості письменників «*Ірпінь*» пройшли урочистості з нагоди 30-ї річниці створення спілки і надання їй звання національної. Це сталося у бурхливий час проголошення незалежності України у 1991 році.

Ще перед святкуваннями, 8 вересня, у музеї літератури відкрили літературно-мистецьку виставку «Історія Національної спілки письменників України в книжках і світлинах». Її створили на основі матеріалів бібліотеки та архіву Спілки, приватних колекцій, а також фонду самого музею. У цьому непростому літературному процесі становлення історії Спілки письменників і ми, українські автори у Польщі, також брали участь. Ми видавали поетичні книги та займалися літературною діяльністю. Як члени Спілки ми підтримували українську мову серед нашої громади. І хоча ковідні обмеження не дозволили поїхати на літературні ювілейні святкування до столиці України, ми горді історією Спілки письменників.

Іван ЗЛАТОКУДР – член Вроцлавського відділення Спілки польських літераторів
Міля ЛУЧАК – членкиня НСПУ
Іван КИРИЗЮК – член НСПУ
Володислав ҐРАБАН – лемківський поет, член НСПУ
Тадей КАРАБОВИЧ – член НСПУ та член Люблінського відділення Спілки польських літераторів, головний редактор щорічника «Український літературний провулок»
Юрій ГАВРИЛЮК – член НСПУ, головний редактор часопису Союзу українців Підляшшя «*Над Бугом і Нарвою*»
Женя ЖАБІНСЬКА – членкиня НСПУ

Листи читачів

Як дорогий гість

Пише до Вас, дорогі друзі, Ваш вірний читач, котрому сповнилося лише 92 роки. Я – жива історія акції «Вісла». Коли виповнилося мені 18 років, опинився я з родиною на вокзалі у Лідзбарку-Вармінському. Привезли нас до села, де я прочитав дороговказ німецькою «Grünwalde», а зараз польською – «Zielenica». Приїхали до старої хати під лісом. Перед хатою була могила з однораменним хрестом без таблиці. Перед могилою ріс кущ червоної калини. У хаті була червона пляма на підлозі. Це була для мене загадка. Через якийсь час мені пояснив усе сусід, який приїхав сюди роком раніше, у 1946-му з Вільнюса, і ще застав господаря нашої хати. Він розтлумачив мені загадку. Попередній господар звався Нец Якуб. Він лишився тут після II Світової війни. Його історія така. У 1914 році він одружився з німкенею, і тут вони побудувались. Тут застала їх II Світова війна. Саме у цій хаті загинула його дружина, натомість його батька виселили до Німеччини. Якої національності був Нец Якуб, я не знаю. І ми замешкали у цій хаті.

Я, Мирон, помагав батькові працювати на господарстві. А коли почав нудьгувати за своїми людьми, за своєю піснею, і коли почалася відлига у 1956 році, я пішов до Ґурова-Ілавецького. Там знайшлися люди, які зналися на цьому ділі (організації – *ред.*) і заснували гурток Українського суспільно-культурного товариства, а при ньому – хор української пісні. Співали ми у цьому хорі, диригентом якого був професор школи – поляк. На жаль, не пам'ятаю його прізвища. Коли наш колектив почав розвиватися, приїжджав до нас два рази на тиждень з Ольштина диригент, професор Маркєвич. Це теж був поляк – дуже добрий фахівець у цьому ділі. Виконували ми різні українські та вармінські пісні. І так ми працювали з ним якийсь час. Професор нам сказав, що ми вже дуже добре співаємо, тому пора нашому хорові дати назву. Почали всі думати, як охрестити наш хор. Хтось сказав, що «Соловейки». Але професор відповів, що на «Соловейків» ми заслабі. Тоді я натрапив по радіо, шукаючи українських пісень, на радянську передачу з Києва – «По заявках». І там виступав хор «Думка». Тоді я запропонував, що ми в Ґурові могли би бути «Думкою». І всі одноголосно згодились. І пан диригент Маркєвич теж, і так охрестили хор. І, Слава Богу, він співає до сьогодні.

У 1960 році я відійшов з хору. Одружився з Ольгою Циклінською. Почав працювати на пошті у Войцєхах. Там я підписався для громади на сорок примірників «Нашого слова». Сім років я возив його нашим людям, які чекали дорогого гостя. І гніваюсь на тих, хто говорив, що «Наше слово» нецікаве. Це гріх – так говорити. Бо воно є єдине, одне. І приходить до нас як дорогий гість. Що говорять слова поета Тараса Шевченка? Що «чужого научайтесь і свого не цурайтесь». Газета говорить нам про Україну і про видатних людей.

На все добре, дорогі друзі,

МИРОН

Читаю від першої сторінки до останньої

Вітаю редакцію та читачів з 65-літтям рідного «Нашого слова».

«Наше слово» нам дуже потрібне, і повинні ми його зберегти. Я є доказом того, наскільки воно важливе у житті українців у Польщі. Газета була моєю своєрідною «вчителькою» української літературної мови, тому що у рідній хаті ми розмовляли говіркою. А пізніше «НС» було для мене дуже корисним, коли я сама почала вчити дітей української. «Світанок» ми часто використовували на уроках. Дуже тішуся, що довгі роки я могла розповсюджувати «Наше слово» серед жителів Пасленка й околиць, а також передплачувати газету читачам в Україні. На жаль, з огляду на проблеми зі здоров'ям та пандемію, тепер я змушена це облишити. Кожного тижня я чекаю на газету і читаю її від першої до останньої сторінки.

Бажаю редакції та всім нам, щоби «Наше слово» збереглося і розвивалося. Не уявляю, що його могло би не бути.

Іванна КРАВЧИШИН

Фотографії та лист від Пана Мирона

Фото Павла Лози

eprasa.pl f6cf046239

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

КНИЖКОВИЙ ФОРУМ

У Львові презентуватимуть збірку поезій «Крилаті риби» Дарини Попіль

Презентація книги «Крилаті риби» відбудеться в межах 28 BookForum та Книжкового Ярмарку.

«Крилаті риби» – це другий літературно-мистецький проєкт – поетки Дарини Попіль та художниці Софії Філіпчук. Перша книга творчого тандему «Сезони сн(л)ів» була видана у 2017 році та презентована на 24 Львівському Форумі Видавців.

«Крилаті риби» – це своєрідний магічний реалізм, що раптово стає реальною магією. Поезія другої збірки Дарини Попіль – багаторівнева, складна і проста водночас. Книга поділена на 5 тематичних розділів, у кожному з яких читач знайде свою оптику Всесвіту.

«Крилаті риби» розмовляють з природнім і надприроднім, видимим і невидимим, роздумують про вічні речі: місце любові у нашому світі, чоловічі і жіночі ролі, їх справжність або маски.

Нова книга авторки акцентує увагу на дивній та непростій емігрантській долі, її викликах, досвіді, пригодах, адже авторка, наче та крилата риба, літаючи-мандруючи, балансує поміж життям у трьох країнах.

«Крилаті риби» – це міцний коктейль із візерунків слів та чарівних ілюстрацій, подорож найпотаємнішими закутками душі та серця.

Книга видана львівським видавництвом «Свічадо».

Презентація книги відбудеться у неділю 19 вересня о 18:00 за адресою: вул. Драгоманова 5, м. Львів, Наукова бібліотека ЛНУ ім. Івана Франка.

Подія пройде у форматі поетично-музичних читань та дискусії про сучасну емігрантську поезію.

Модератор зустрічі: Богдан Тихолоз. Учасники події: Дарина Попіль, Софія Філіпчук, Марія Кривенко, Мирослав Трофимук-молодший.

Також 17 вересня, на стенді (№ 201) видавництва «Свічадо» (Львівський Палац мистецтв, вул. Коперника 17) відбудеться автограф-сесія та знайомство з читачами за участю авторки.

Автор фото – Пйотр Августин

Дарина Попіль народилася і виросла у Львові. Поетка, науковиця, журналістка, громадська діячка. Кандидатка наук із соціальних комунікацій. Багато років займається промоцією української літератури та культури за кордоном. 7 років мешкала у Варшаві, останнім часом знайомиться з німецьким Магдебургом, а проте не втрачає зв'язку з рідним містом, часто перебуває у Львові. Дарина Попіль вже декілька років тісно пов'язана з «Нашим словом», працює у виданні коректоркою текстів та пише статті про найновішу українську культуру та літературу.

Авторка багатьох поетичних, коротких прозових, наукових та журналістських публікацій в українських та закордонних періодичних виданнях, збірках, альманахах.

Переможниця Першого польсько-українського поетичного слему (2017), учасниця різноманітних наукових стажувань та стипендій, фіналістка та лауреатка низки літературних конкурсів.

Вірші перекладені польською та англійською мовами.

Софія Філіпчук – львівська художниця-ілюстраторка. Учасниця багатьох українських та міжнародних виставок та фестивалів. Займається ілюстрацією, графічним дизайном та прикладним мистецтвом. Засновниця популярного українського бренду «On a tree/На дереві».

Вишкіл пластових виховників

2-3 жовтня у Варшаві пройде вишкіл для людей, що хочуть стати пластовими виховниками. У ньому можуть взяти участь не тільки члени української скаутської організації в Польщі, а й кожен охочий. Анкета, яку треба для цього заповнити, знаходиться на фейсбук-сторінці «Пласт Польща». Записуватися можна до 24 вересня за адресою upyu@plast.org.pl.

Свято у Журавцях на Томашівщині

25 вересня відбудуться святкові заходи у селі Журавцях (Люблінське воєводство). У місцевій святині (колишній греко-католицькій церкві) пройде літургія, а опісля – панахида на кладовищах.

Журавці – це село у Томашівському повіті. До війни у ньому проживало понад дві тисячі українців. Пізніше частину мешканців депортували в Україну. У 1947 році під час акції «Вісла» тих, хто залишився, вивезли на північні землі Польщі. Під кінець вересня кожного року на свято Воздвиження Чесного Хреста сюди приїжджають колишні жителі Журавців та їхні нащадки (в основному – з Мазур та Львівщини), аби раз на рік помолитися у рідній церкві та відвідати своє село.

Нагадаємо, що у 2012 році вони відзначали 100-ліття місцевої церкви. До свята цьогоріч проведуть також прибирання кладовищ. Як і минулими роками, зараз про нього подбала і профінансувала Мирослава Джурко (багаторічна організаторка поїздок до Журавців), батько якої походить із цього села.

З огляду на пандемію коронавірусу, цього року на заходах, імовірно, буде набагато менше колишніх жителів Журавців та їхніх нащадків, аніж минулоріч. Особливо тих, що зараз проживають в Україні.

XXXI «Лемківський кермеш» у Вільхівці

18-19 вересня у селі Вільхівець (Підкарпатське воєводство) відбудеться «Лемківський кермеш». 18 вересня заплановане відкриття виставки «Наш Кермеш. Спогади з Вільхівця». Вона містить фотографії із приватних архівів Миколи Ґабли та Об'єднання лемків. 19 вересня, після офіційного відкриття «Кермешу», пройде літургія греко-католицького обряду в церкві у Вільхівці. У програмі дводенного свята – також майстер-класи з малювання на камені, презентація книжки про село, конкурс декламації віршів та співу для дітей і молоді «Співай, Лемківщино». Заплановані також концерти дитячих та молодіжних ансамблів і фольклорних гуртів з Команчі, Кросна, Горлиць, Дембівця та Любліна. Більше інформації та програму заходів шукайте на фейсбук-сторінці («31 Лемківский кермеш в Вільхівци / Łemkowski Kermesz w Olchowcu»).

Зміна дат проведення фестивалю «Джерела» у Черемсі

18 вересня у селі Черемха на Підляшші мав відбутися фестиваль «Джерела – українські традиції і трансформації», приурочений до ювілею українського дитячо-молодіжного фольклорного колективу «Гілочка». Але село опинилися у зоні дії надзвичайного стану, формальною причиною якого стала міграційна криза на кордоні Польщі з Білоруссю, тому дати проведення фестивалю змінюються – слідкуйте за оновленнями на фейсбук-сторінці організатора заходу, Союзу українців Підляшшя («Związek Ukraińców Podlasia / Союз Українців Підляшшя»).

Українці постраждали в аварії

Згідно з повідомленням Генерального консульства України в Любліні, зранку 7 вересня поблизу цього міста трапилася ДТП за участі мікроавтобуса, у якому з України до Польщі подорожували 8 людей. Внаслідок аварії постраждало 7 пасажирів. Усіх потерпілих оперативно госпіталізували до чотирьох люблінських лікарень. Стан поранених – середньої тяжкості.

Відзначення 30-річчя української незалежності у Холмі

30 серпня у Холмі з нагоди 30-ї річниці незалежності України урочисто відкрили відновлений пам'ятник Пилипові Пилипчуку – прем'єр-міністру уряду Української Народної Республіки в екзилі (у 1921-1922 роках). Влітку-восени 1919-го діяч українського державотворення очолював дипломатичну місію уряду УНР у Варшаві. Від 1920 року входив до складу Комісії по створенню Конституції Української Народної Республіки, яка працювала у Тарнові. У міжвоєнний період мешкав у Львові, де був професором Українського таємного політехнічного інституту, та містах Бидґощ і Тчев на півночі Польщі. Із 1926 року жив у Луцьку, працював на посаді міського архітектора у магістраті. Був засновником та головою Товариства імені Лесі Українки. З 1939 року Пилип Пилипчук мешкав у Холмі, де й помер на 81-му році життя.

Фото з фейсбук-сторінки Посольства України

Його пам'ятник знаходиться на Холмській горі. Монумент відновили у 70-х роках з ініціативи сім'ї та завдяки членам української громади з Любліна та Холма. Опісля його відновлювали у 90-х.

Пилип Пилипчук став одним із символів української національної традиції для місцевої громади. Він є також прикладом побудови добрих відносин між двома народами. Тому заходи до річниці відновлення української державності у Холмі провели біля відновленого пам'ятника українського діяча. Вони пройшли за участі представників місцевої влади, дипломатів Посольства України у Варшаві, генерального консула України в Любліні Василя Павлюка, почесного консула у Перемишлі Олександра Бачика, голови Українського товариства у Любліні Григорія Купріяновича, військових з Литовсько-польсько-української бригади імені гетьмана Костянтина Острозького у Любліні та інших гостей.

Гідно нести синьо-жовтий прапор

День Незалежності України відсвяткували 24 серпня також у Ґурові-Ілавецькому. Спочатку у храмі Воздвиження Чесного Хреста пройшла божественна літургія, яку очолив ольштинсько-ґданський єпарх Аркадій Трохановський. Владика у своїй проповіді відзначив: «Ми, виселенці, нащадки вивезених з Закерзоння, маємо і надалі бути вірними українському народові та гідно нести синьо-жовтий прапор». Аркадій Трохановський заохочував також боротися з асиміляцією, говорити рідною мовою і мати повагу до всього, що українське.

Фото із сайту школи у Ґурові-Ілавецькому

Другу частину свята організував на своїй території Комплекс шкіл з українською мовою навчання. Свято стало своєрідною альтернативою для відомої «Е-коломиї», яку з огляду на пандемію вирішили не проводити. Зі сцени у виконанні шкільних артистів та місцевих колективів лунали патріотична поезія та пісні. Також виступали популярні гурти – «Горпина», «The Ukrainian Folk» та «Babsztyl». Як наголосив віцемаршалок і почесний директор школи Мирон Сич – добре, що місцева громада та Україна мають широке коло друзів. Про це свідчить список офіційних гостей свята, у якому взяли участь, зокрема, вармінсько-мазурський воєвода Артур Хоєцький, маршалок цього ж воєводства Густав-Марек Бжезін, депутат Яцек Протас, повітові та ґмінні діячі самоврядування тощо.

Григорій СПОДАРИК

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**

Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

eprasa.pl f6cf046239

ПОДІЇ

«Україна і Польща завжди будуть разом у боротьбі зі злом»

Фестиваль «Польсько-українська фемінатива» у Вроцлаві – це голос інтелектуалок, які розповідають про добросусідство, суспільні процеси, роль жінки, фемінізм тощо. Цикл дискусій, що має 6 частин, закінчиться у жовтні. Відкрила його зустріч, присвячена польсько-українським відносинам за 30 років незалежності.

У дискусії взяли участь журналістка Марія Гурська та письменниця і історикиня Олена Стяжкіна з України. Польську сторону представляли журналістка Б'янка Залевська та публіцистка Богуміла Бердиховська. Учасниці дискусії поділилися загальними спостереженнями та особистим досвідом.

Олена Стяжкіна живе у своїй крайні, але не у рідному місті. З Донецька вигнала її війна. Про поляків і українців вона каже: мають проблеми з власними провинами та прийняттям вибачення. Це тому, що обидва суспільства вийшли з радянської тоталітарної системи, де кожне визнання помилок закінчувалося переслідуванням, ув'язненням або смертю. Стяжкіна згадала і про навчання на історичному факультеті, де історію слов'ян, зокрема поляків, викладали так, аби укріпити міф про єдиний народ з центром у Москві.

«Добра новина: в Україні таких курсів уже не читають. Погана – у московських та інших російських університетах вони залишаються актуальними», – сказала Олена Стяжкіна. Її асоціації з Польщею – це «Солідарність», гасла якої вигукували донецькі та луганські шахтарі в час страйків на зламі 80-90-х років. Наступний епізод, про який згадала письменниця, – мітинг у Донецьку у квітні 2014-го, коли окупанти вже становили загрозу для життя учасників заходу. Серед демонстрантів була польська журналістка. Коли пролунало «Слава Україні! Героям слава!», Олена Стяжкіна запитала, чи ці слова якось її лякають. Журналістка відповіла, що ні. Сказала, що відчуває у них новий сенс, за який українці проливали кров на Майдані і готові пролити її за незалежність держави. «На цьому мітингу я усвідомила, що Польща ніколи не буде поруч із Росією проти України і навпаки. Україна і Польща завжди будуть разом у боротьбі зі злом», – відзначила Олена Стяжкіна.

Вона дуже травматично переживає війну, яку в західних медіа часто називають конфліктом. «Це не конфлікт, це збройна агресія Російської Федерації проти України. Фронт йде через Луганщину і Донеччину. На окупованій території вже 8-й рік є комендантська година. На українській території її не було ніколи. Окупанти бояться підпільників-українців, а українці не бояться своїх людей із Донеччини і Луганщини», – наголосила Олена Стяжкіна. Вона виступає і проти вживання терміну «Донбас», який є радянським словом і має на меті творити міф території. Його використовує кремлівська пропаганда для формування наступної гібридної історії — проголошення існування «народу Донбасу» і його визнання. «Не існує якогось „донбаського народу"», — сказала Олена Стяжкіна.

Її колега з України **Марія Гурська** познайомилася з Польщею на початку 90-х років. Приїжджала сюди до батька, який у Кракові працював з театром «Дзеркало». Тодішня Польща стала для неї символом вільної Європи, де мають своє кіно, театр та телебачення. Завдяки батькові Марія потрапила у релігійне середовище. Взяла участь у зйомках документального фільму на християнську тематику та у пішому паломництві до Ченстохови.

«Я приїхала з країни, у якій серед молоді взагалі не було прийнято говорити про Бога або ходити до церкви. Це було смішно і соромно, тому що радянська влада роками викорінювала релігійність. Тут я побачила, що це нормально – жити в діалозі з Богом, собою і людьми», — згадувала Марія Гурська. Потім із Олафом Любашенком і Яном Новіцьким вона зіграла у фільмі «Доньки щастя». Це було нагодою познайомитися з польською мистецькою та інтелектуальною елітою. «Я постійно дивилась на Польщу як у люстро, в якому хотіла бачити свій завтрашній день. Для багатьох українців ця країна стала таким дзеркалом, із яким вони звіряють те, як будують власну державу», – відзначила Марія Гурська.

За її словами, нині Польща, яка має проблеми з судовою системою та медіа, стикається із популізмом та наступом на права людини, може подивитися в українське люстро. І точно знайде там немало прикладів сильної громадянської позиції та захисту прав.

Марія Гурська, Богуміла Бердиховська, Б'янка Залевська

Фото з фейсбук-сторінки фестивалю

Б'янка Залевська, своєю чергою, заявила, що однією з найбільш знакових подій у відносинах двох країн був Євромайдан. Їй особисто він дозволив познайомитися з багатьма чудовими людьми. На Майдані вона також чула безліч подяк за підтримку з боку Польщі. І що важливо — польські політики, дипломати, волонтери від самого початку знали, на чиєму вони боці. Згодом на фронті польські журналісти мали схожий досвід вдячності: їх запрошували, дозволяли записувати і просили розповісти про все, що побачили, у Європі. З протилежного боку, окупованого, одразу кричали, наказуючи вимкнути камери.

Дуже важливим і символічним, на думку Б'янки Залевської, є військове співробітництво, зокрема у межах Литовсько-польсько-української бригади. Це символ підтримки української незалежності, за яку постійно треба боротися. «Я подорожувала цілим світом, але ніколи не бачила таких незалежних людей, як в Україні. Їхня сила і свобода зворушують», – говорила Б'янка Залевська. Вона згадала і про свої розмови з солдатами на фронті. Певно, їх дратувало те, що світ зосередився на «мінському перемир'ї» і не бачив, що Росія продовжує вбивати. Нині, коли Залевська говорить у Польщі, що боїться через події в Україні, її заспокоюють зі словами «це далеко». Але вона бачила, як менеджери у білих сорочках, з якими познайомилася на Євро-2012, одягали військову форму. Тому розуміє, що ніщо не дається раз і назавжди.

Б'янка Залевська додає, що назавжди запам'ятає українського солдата, який під час обстрілу прикрив її своїм тілом, хоча сам не мав навіть шолома. Він сказав, що її життя – важливіше за його. Бо вона має вижити і розповісти світу про все, що відбувається на Сході України.

Публіцистка **Богуміла Бердиховська**, згадуючи ключові моменти новітньої історії України, говорила не лише про сам факт проголошення незалежності, але й про референдум 1 грудня 1991 року, коли за таке рішення висловилося понад 90 відсотків населення. Важливість цієї події полягає в тому, що політичне рішення отримало підтвердження і легалізацію з боку суспільства. У Білорусі тоді теж проголосили незалежність, але прийшла інша влада і скасувала всі її атрибути, як-от герб чи прапор. Ще один ключовий момент, за словами Богуміли Бердиховської, – це міграція з України. З одного боку, для держави недобре, коли громадяни виїжджають з економічних причин. За різними підрахунками, після 2014 року лише у Польщі кількість українських мігрантів склала приблизно 2 мільйони людей, з яких 270 тисяч мають право на постійне проживання. Багато хто виїхав до інших європейських країн чи до Росії. Але ті маси мігрантів постійно утримують тісні зв'язки зі своєю державою. Два роки тому українці у Польщі переказали своїм рідним 4 мільярди злотих. Ці гроші корисні для української економіки. За даними Національного банку, загалом із різних країн світу громадяни переказали 12 мільярдів доларів. «Але міграція – це й втрата активних людей, освічених, які є ресурсом для більшого суспільного динамізму. У довшій перспективі такий відплив населення не залишається без наслідків», – відзначила Богуміла Бердиховська.

Вона підкреслила, що міграція українців позитивно діє на польське суспільство, що видно у різних опитуваннях. Це спричиняє позитивний досвід, який береться з особистих зв'язків. 73% польських респондентів мають гарні враження від контактів з українцями.

Богуміла Бердиховська назвала також декілька ключових сучасних викликів. Це, зокрема, газогін «Північний потік-2». Коли він запрацює, наголосила публіцистка, Україна втратить серйозний інструмент для захисту своїх інтересів, а також елементарної безпеки.

Ще одне питання – це події в Афганістані. Одна з великих держав ухвалила рішення та покинула свого союзника. Те, як саме відходила американська армія, – це також поле для фрустрації, яке викликало сильне почуття невпевненості у світовій спільноті. Тепер треба замислитися, до якої міри можна розраховувати на підтримку Штатів і кого вони покинуть наступним так само раптово.

Окрім цього, триває інформаційна війна Росії проти України. Ця атака продовжується кожного дня на кожному російському каналі, на політичних чи публіцистичних шоу.

«Я вважаю, що ми постійно мусимо пам'ятати: незалежно від того, хто править у Києві та Варшаві, Польща і Україна мають співпрацювати», – підсумовувала Богуміла Бердиховська.

Нині мало хто розуміє цінність свободи і незалежності так, як українці. Водночас громадяни цієї держави живуть і виростають в умовах чудових демократичних революцій, якими захоплюється вся Європа. І війни, від якої ця сама Європа відвертається. Таке сумне твердження звучало у кожному виступі учасниць дискусії. Хочеться вірити, що ці численні заклики про більшу увагу до України врешті будуть почуті. ■

Григорій СПОДАРИК

eprasa.pl f6cf046239

УКРАЇНА

«Ці хлопці стали для нас янголами»

Українські історії евакуації з Афганістану

9 вересня з Кабула – столиці Афганістану – вилетів перший комерційний рейс. Перший відтоді, як владу в країні захопило радикальне ісламістське угрупування Талібан. Серед понад ста пасажирів – переважно іноземців – було й двоє українців: мати та неповнолітня дитина.

Між цим днем та 31 серпня – довгих півтора тижні невідомості, які для більшості європейців, можливо, минули й непомітно за буденними турботами. Для іноземців у Афганістані та самих афганців, які у цій країні перебувають у постійній загрозі і чекають можливості виїхати, час тягнеться набагато повільніше.

До цього ж були абсолютно хаотичні два тижні евакуації з Кабула, які багато кому, можливо, відомі за кадрами з телевізора чи інтернету – переповнений аеропорт, люди намагаються вчепитися ззовні за американський борт, що злітає; або ж – сотні пасажирів, яких перевозили вантажним літаком.

Ніхто не очікував, що ісламісти захоплять владу в країні настільки швидко і – що найголовніше – займуть столицю. Тому на момент їхнього приходу в Кабулі залишалося дуже багато іноземців, західних дипломатів, та й самих афганців, які роками з ними співпрацювали: надавали допомогу на місці, перекладали, підтримували логістично. Тепер вони – під загрозою у власній країні, адже за співпрацю із країнами Заходу Талібан може їм помститися. Усі ці люди, й іноземці, й афганці, прагнули виїхати, скупчившись в самому аеропорту та навколо нього, намагаючись потрапити досередини. Із кожним днем ситуація ставала дедалі напруженішою: західні держави складали списки на евакуацію, у загальному хаосі легко було когось загубити, не всі могли дістатися до аеропорту, ближче до дедлайну евакуації – 31 серпня – сталося кілька терактів, відповідальність за які узяла на себе «Ісламська держава». Терористи-смертники підірвали себе у натовпі, тоді загинули 13 американських військових та щонайменше кілька десятків цивільних афганців.

▲ Військові та пасажири чекають в літаку на можливість безпечно вилетіти

У цих умовах країни Заходу по-різному проводили евакуацію. Першими у цьому були США, чиї військові останніми залишили Кабул 31 серпня. Держави домовлялися між собою, аби в літаку однієї країни летіли й громадяни інших та самі афганці, якщо там залишалися місця. Усі також почали евакуацію у різний час; наприклад, Польща – 17 серпня. З громадського боку в країні цим займався також фонд HumanDOC – 8 дівчат, які зв'язувалися з афганцями та польським МЗС, координували процес, передавали дані, були у контакті з військовими (їхню історію описала Gazeta Wyborcza у додатку Duży Format).

Україна розпочала евакуацію раніше – вже 15 серпня вилетів перший літак, у ньому були, окрім українців, громадяни Афганістану, Нідерландів, Хорватії, Білорусі. Серед них – режисерка Сахра Карімі – її історія набула широкого розголосу в медіа. Вона була першою жінкою на посаді директорки державної компанії «АфганФільм», до цього навчалася у Словаччині та Чехії, має словацьке громадянство. Медіа цих двох країн детально описали історію її виїзду з Кабула, далі наводжу переклад української служби Радіо Свобода:

«Її крик про допомогу в інстаграмі побачила словацька продюсерка Ванда Адамік Грицова, яка вчилася у тій самій Вищій школі виконавських мистецтв у Братиславі, що і Карімі. Словацькому часопису «Nový Čas» вона розповіла, що коли побачила у соцмережі відкритий лист, вона негайно поділилася ним. «За пів години мені зателефонував Андрій Єрмак, мій український кінопродюсер, який працював зі мною над (фільмами) «Межа» та «Слов'яни». Наразі Андрій займає посаду керівника Офісу президента Володимира Зеленського. Він повідомив мене, що зараз організовує евакуаційний рейс для громадян України з Кабула, що у нього є місце на борту і що, якщо я зможу зв'язатися з Сахрою, вони можуть вивезти її з країни».

Через натовп людей в аеропорту Сахра не змогла одразу добратися до українського літака – вона вилетіла до Стамбула, а звідти українці забрали її до Києва. Там вона почала працювати над порятунком своїх колег-кінематографістів.

Ще одна історія порятунку з Афганістану також спершу з'явилася у західних медіа. Видання The Globe and Mail взяло коментарі у афганських перекладачів, які працювали на Канаду. Їх також мали евакуювати як таких, чиє життя за владу талібів буде під загрозою, однак у ті дні в Кабулі головною умовою для виїзду було дістатися до аеропорту. Як саме – часто було особистою справою тих, хто хотів евакуюватися. Летовище ще було під охороною американських військових, але у місті панував хаос і перестрілки.

27 серпня, через день після терактів, останній канадський літак вилетів з країни. Група перекладачів з родинами залишилася в Кабулі, вони навіть не могли дістатися до аеропорту. Українські військові погодилися вийти по цих людей в місто і забрати їх на летовище – у той час, коли канадські та американські армійці не залишали аеропорт через небезпеку, яка панувала поза ним.

Українці вирушили на пошуки, маючи списки афганців, які потребували евакуації, та номерні знаки їхніх мікроавтобусів. Один з перекладачів – Мохаммед Шариф Шараф – розповів The Globe and Mail:

«Українські військові прийшли на базар шукати нас. Це було для мене шоком — що вони вийшли спеціально, аби нас знайти. Вибухи були дуже близько, ми все це чули — кожну хвилину лунали постріли. Багато людей загинули, це була жахлива ситуація».

Інший афганець, Джавед Хакмаль, який співпрацював з канадським спецназом, розповів таке:

«Як ви знаєте, біля воріт аеропорту були сотні, тисячі людей. Ми не могли туди зайти. Залишався день чи два, ми повністю втратили надію. Ми боялися розправи. Усі двері, усі кордони вже були закриті. Зрештою людина на ім'я Марк Маккенон, який працював для The Globe and Mail, о 3 годині ночі повідомив нам: „Я розроблю план, українці можуть супроводити вас до аеропорту". Він дав наш список українським солдатам, ми перебралися поближче до летовища, і українці вийшли звідти — тільки заради нас. Вони забрали нас досередини.

Ми навіть не бачили, аби американці чи канадці виходили з аеропорту — це було дуже небезпечно через „ІДІЛ" та багато інших груп. Ці хлопці стали для нас просто янголами. У них великі серця».

Зрештою Шараф, Хакмаль та їхні сім'ї на українському військовому літаку прибули до Києва.

У Збройних силах розповіли агенції «АрміяInform», що двома із шести рейсів, які організувала Україна для евакуації людей з Афганістану, керували військові льотчики. Летіли вони повітряними суднами Іл-76МД.

«Ми зрозуміли на власному досвіді, що таке „посадка по-афгански" і „зліт по-афгански". Там, на летовищі в Кабулі, немає місця, щоб розігнати літак, і немає місця для широких маневрів — усе дуже замкнуто. Усі дії треба виконувати дуже швидко, потрібна швидка реакція», — розповів виданню командир екіпажу.

На летовищі на той час уже не було чіткого управління авіацією, а з-за аеропорту було чути перестрілки. В очікуванні можливості вилетіти льотчикам та пасажирам доводилося по кілька днів жити просто на борту літака.

31 серпня в українському МЗС заявили, що продовжуватимуть евакуацію, а станом на 11 вересня в Афганістані було зареєстрованих загалом 159 громадян, які хочуть виїхати. Секретар Ради національної безпеки та оборони Олексій Данілов запевняє, що Україна вивезе усіх. Залишаються, зрештою, не тільки українці: про те, що є й громадяни США, які хочуть виїхати і не змогли зробити цього раніше, говорив президент Джо Байден. І досі є багато афганців, яким доводиться емігрувати зі своєї країни, аби зберегти життя. ■

Ольга РУСІНА

Фото надано інформаційною агенцією Міністерства оборони України «АрміяInform»

ПУЛЬС УКРАЇНИ

У Києві відбувся міжнародний форум «Ялтинська європейська стратегія» (YES). Його проведено вперше від початку пандемії 10-11 вересня в оновленому форматі YES Brainstorming, що передбачав відкритий діалог між учасниками форуму. У 2004 році YES заснував український бізнесмен Віктор Пінчук, до 2013 року подія проводилась в Ялті, зараз відбувається у Києві. Тема цьогорічного заходу – «Після COVID = Перед катастрофою? Кроки до виживання». Серед питань, які обговорювали учасники, окрім пандемії, були кліматичні зміни, виведення військ з Афганістану, глобальні загрози для світу, наслідки теракту 11 вересня 2011 року, ймовірність нової холодної війни, погляди Кремля щодо України, а також виклики та можливості для української держави. До Києва з'їхалися представники понад двох десятків країн, загалом понад сотню спікерів, зокрема серед виступаючих були: президент Польщі та голова наглядової ради YES Александер Кваснєвський (1995-2005), президентка Естонії Керсті Кальюлайд, прем'єр-міністр (1991-1994) та міністр закордонних справ Швеції (2006-2014) Карл Більдт, старший науковий співробітник Інституту Гувера Стенфордського університету Ніл Фергюсон, співзасновник та співголова правління The Carlyle Group Девід Рубенштейн, ведучий програми Fareed Zakaria GPS на CNN Фарід Закарія, ведучий програми HARDtalk на BBC Стівен Сакур, головна редакторка та голова редакційної колегії Financial Times у США Джиліан Тетт та інші. Головні доповідачі й частина аудиторії були безпосередньо присутні на заході, ще частина підключалася онлайн, також була доступна пряма відеотрансляція. Більше про форум «Ялтинська європейська стратегія» можна прочитати на сайті yes-ukraine.org.

Польща з 9 вересня відкрилася для українців. Польська влада додала громадян України до переліку осіб, яким з 9 вересня дозволено в'їзд до країни, в тому числі з метою туризму. **Водночас від обов'язку проходження карантину звільнено вакцинованих від COVID-19** (за наявності англомовного/польськомовного документального підтвердження про повний курс вакцинації зареєстрованою в ЄС вакциною – Pfizer, Moderna, AstraZeneca, Jonson&Jonson), а також тих, хто перехворів на COVID-10 і може це документально підтвердити. За відсутності такого документа для тих, хто в'їжджає до Польщі, діє вимога 10-денного карантину. Його термін буде скорочено у разі наявності негативного результату тесту на коронавірус, виконаного не раніше 7–денного періоду з моменту в'їзду на територію Польщі. Це правило стосується також дітей, які перетинають зовнішній кордон ЄС на в'їзд до Польщі.

Підготувала
Тетяна ДАНЮЧЕНКО

eprasa.pl f6cf046239

ПОДІЇ

Ансамбль «Козаки Поділля»

Гурт «Крайка»

Чорні хмари над Щеціном розігнали «Козаки Поділля»

Ані дощі, ані вітер не завадив провести 24-ті Дні української культури у Щеціні. У неділю, 29 серпня, у місті дощило, і події під відкритим небом планували перенести у зал. Але у випадку гурту з України, який налічував кілька десятків учасників, такий варіант не розглядався.

Уже багато років Дні культури відбуваються у дворі Замку поморських князів, і тільки артисти «мають дах над головою», оскільки лише над самою сценою натягнуте велике накриття. Іван Сирник, голова Щецінського відділу Об'єднання українців у Польщі та головний з організаторів події, уже з 15-ї години постійно відповідав на телефонні дзвінки: люди питали, чи концерт таки відбудеться.

Щецінська публіка вже знала «Козаків Поділля», адже кілька років тому вони виступали на Днях української культури. Тому попри дощ і холод вже перед 16-ю відкриті галереї Замку та навіть мокрі лавки почали заповнювати глядачі. І всі, хто прийшов, були захоплені концертом.

Ансамбль пісні і танцю «Козаки Поділля» з Хмельницької обласної філармонії з України представив повноцінний, майже двогодинний концерт.

Колектив був створений у Кам'янці-Подільському у 1938 році. Спершу це був хор, який складався із аматорів та професіоналів, захоплених подільським фольклором. У 1945 році його перенесли до Хмельницького, де він працює до сьогодні. Усі учасники гурту – як музиканти й співаки, так і танцюристи – це професіонали, що закінчили профільні університети та музичні школи. Їхня майстерність стала в нагоді під час недільного концерту, а несприятливі погодні умови не завадили виступу.

Гурт досі культивує традиції попередників, і у своєму репертуарі популяризує пісні й танці Подолу. Дбайливо відтворюють і обробляють традиційні пісні подільських козаків. А це – величезний пласт творчості, тож тем і матеріалів їм ніколи не бракуватиме.

Ансамбль налічує понад 80 учасників, до Щеціна приїхала половина з них. Хоча танцівників було лише 5 пар, складалося враження, що виступає їх удвічі більше. Надзвичайно видовищна хореографія захопила серця глядачів.

Цьогорічні 24-ті Дні української культури у Щеціні відбувалися у вихідні, при цьому їх розділили на два тижні – аби охопити й 24 серпня, День Незалежності України. Тож перший концерт був повністю присвячений українському святу, він пройшов 21 серпня у греко-католицькій церкві Покрови Пресвятої Богородиці. Там наступного дня провели також богослужіння за добробут України.

Суботній вечір почався виконанням гімну України під керівництвом тенора Теодора Пановського. Пізніше українські народні псалми заспівав колектив «Крайка» з Перемишля. Після співаків, які використовували техніку білого голосу, на бандурі зіграла Маргарита Сторонянська.

Артисти з суботнього вечора виступили і наступного дня (22 серпня) у дворі Замку поморських князів, але вже із легшим репертуаром. «Крайка» заспівала разом із колективом «Надсяння», а до Маргарити Сторонянської у грі на бандурі доєдналася Зоряна Грибовська. Обидві виконавиці презентували народну творчість.

Недільний концерт доповнив вокальний дует «Янгольські голоси». Тетяна і Руслан Більчаки представили обробку арій із українських опер.

Усі Дні української культури у Щеціні супроводжувала виставка під відкритим небом у дворі Замку поморських князів. Це – кільканадцять фотографій Андрія Дубчака, кореспондента Радіо Свободи. Називається добірка «Заморожені. Життя дітей на лінії фронту». Це – пронизливий образ дітей, які народилися у зоні бойових дій на Сході України. Ця війна, яку розпочав російський агресор, подарувала їм дитинство в руїнах, вирвищах від бомб та серед грому гармат. Вони вже ніколи не зможуть розповісти про свої радісні канікули в дитинстві, про безпечний шлях до школи чи безтурботні ігри на подвір'ї. Серед них є ті, що народилися під час війни, пішли до школи під час війни... й іншого світу вони не знають.

Ці кільканадцять фотографій говорять про війну більше, ніж багато довгих розповідей чи описів подій. Як зворушують очі маленької дівчинки, що стоїть серед руїн, досі можна побачити у замковому дворі.

Цього року через пандемію не було, як раніше, яток із прекрасними сувенірами з України, а дощ у другу неділю був дуже некомфортним як для артистів, так і для глядачів. Але 24-ті Дні української культури у Щеціні, попри це, можна назвати надзвичайно вдалими. Публіка виходила із Замку після кожного концерту дуже радісною, що зустрічі таки відбуваються, і що можна знайомитися з культурою України. Усі нетерпляче чекають на наступні, ювілейні Дні української культури у Щеціні. ■

Малґожата ФРИМУС
Фото – Ян Сурудо

ГРОМАДА

Невідоме, яке стало близьким

Вирішили, що на три роки поїдуть з Києва у незнані їм Бартошиці, до новоствореної Початкової школи з українською мовою навчання, у невідому досі колишню Східну Пруссію – після довгої розмови з невтомним українським патріотом-вигнанцем акції «Вісла», ініціатором створення української альма матер Ярославом Марушечком. Наталія і Сергій Шелести так і залишилися там. Працюють вже тридцять років. Хоча багато інших громадян України невдовзі після приїзду намагаються отримати польське громадянство, вони залишилися вірними Батьківщині, і зберегли українське громадянство – попри те, що це ускладнює налагоджування всіляких організаційно-побутових справ, пов'язаних із проживанням у Польщі.

– Чоловік працював у департаменті культури Міністерства освіти і науки в Києві, – згадує Наталія Шелест, уродженка українського Закарпаття. – Йому до рук потрапив лист Ярослава Марушечка з Бартошиць, який просив відомство знайти для української школи не лише педагогів, але й музикантів і хореографів. Ми зв'язалися з ним, і після щирої розмови вирішили практично «всліпу» ризикнути – кардинально змінити своє життя, бо ж нічогісінько про українців у Польщі, а тим більше на Вармії і Мазурах, не знали. Нашим основним завданням була організація художніх колективів, які популяризували б українську школу.

Першим приїхав на рік Сергій – щоб ознайомитися з умовами. Одразу ж, як згадує він, під час уроків з музичного виховання йому впало в око, а радше «у вухо», що діти дуже талановиті. Мали не лише прекрасний слух, а й голоси, здібності до музичних інструментів. Вчитель з України вирішив одразу ж організувати хор, а не вокальний гурт. Ярослав Марушечко підписав із ним, а потім – і з його дружиною Наталією,

▲ Наталія Шелест

трирічний контракт на роботу в українській альма матер у прикордонних Бартошицях. А потім він і його наступники продовжували співпрацю з талановитими педагогами та музикантами – аж ось, із початком цього навчального року, виповнюється тридцять років їхній творчій і вчительській діяльності.

– Наша праця принесла нам і нашим учням чимало задоволення, хоча з часом змінювалися покоління, потреби і музичні смаки, і треба було під них підлаштовуватися, – підсумовує Наталія Шелест. – Ми раді, що нам вдалося створити вокальні та навіть танцювальний гурти, які донині радують не тільки українські громади, але й поляків і публіку закордоном, зокрема в Україні.

Роботу з юними майбутніми артистами слід було організувати так, аби діти залюбки ходили на репетиції, їздили з концертами.

– Я завжди пояснюю дітям, що це вкрай потрібно їхнім бабусям і дідусям, батькам, – говорить пані Наталя. – І вони це самі відчули не один раз, коли на концертах бачили сльози на очах слухачів. А виступати доводилося перед різноманітною публікою. Це були й рідні, і чужі. Але всі гаряче нагороджували юних артистів за їхній талант, присвячений час та зусилля. Це вчило патріотизму, любові до рідного, викликало зацікавлення минулим, історією роду... Наші гурти постійно виступають на шевченківських заходах, річницях Лесі Українки, чиє ім'я носить школа, на численних масштабних подіях, організованих на Вармії та Мазурах і по всій

7.

eprasa.pl f6cf046239

ГРОМАДА

«Богослужіння на телеекрані – як театральна вистава»

Українці Вармінсько-Мазурського воєводства проходять своєрідний ренесанс громадсько-релігійного життя. Ймовірно, це пов'язано з призначенням ольштинсько-ґданським владикою УГКЦ о. Аркадія Трохановського. Цей молодий церковний ієрарх своїм ентузіазмом та діловитістю надихає українську нацменшину Країни тисячі озер. Однак, аби побачити ввесь спектр українства цього північного регіону Польщі, слід згадати також православну громаду Ольштина та багатьох інших міст воєводства. Нагадаємо, що після 1947 року, коли на залишених німцями землях опинилися українські вигнанці, православна церква стала пристанищем та духовною опорою на опустілій та зруйнованій території колишньої Східної Пруссії. Із віддалених сіл хоч би до Лідзбарка-Вармінського приходили, долаючи десятки кілометрів, багато українців. Зараз деканом Польської автокефальної православної церкви там є нащадок переселенців із околиць Білої-Підляської – о. Ярослав Ящук (на фото).
Далі – його пряма мова.

У Вармії та Мазурах православні церкви є в Ольштині, Мронґові, Ожиші, Ґурові-Ілавецькому, Лідзбарку-Вармінському, Ґіжицьку, Круклянках, Кентшині, Венґожеві, Браневі, Ельблонзі, Орнеті, Морозі. Сьогодні у регіоні загалом є близько 5 тисяч людей, що сповідують православ'я. Ця кількість неточна, адже вона залежить також від мігрантів зі Східної Європи і не лише. До нас приїхали грузини, білоруси, православні серби, молдавани, румуни, але найбільше православних вірян прибуло з України.

Усі вони приїжджають до Польщі працювати. Часто за кілька місяців їдуть далі на Захід, але багато з них залишається у нас на постійне проживання. Під час пандемії ми організовуємо зустрічі вірян, однак участь у літургії – це особисте рішення кожного,

яке залежить від зайнятості, вільного часу в неділю. У суботу та неділю економічні мігранти можуть брати участь у службі.

Часи гострих карантинних обмежень були складними для кожного з нас: як духовенства, так і вірян. Ми всі разом це пережили. Ми добре зрозуміли, що віра й участь у святій Євхаристії – це найголовніше. Аби підлаштуватися під протиепідемічні заходи, у великих містах Вармії та Мазур (Ольштині, Мронґові, Кентшині, Ельблонзі) ми почали проводити більше літургій у церквах, також у робочі дні.

Богослужіння на TVP – це гарна ідея, але особиста участь у літургії – це найважливіше. Телетрансляції служби Божої не є добрим рішенням у довгостроковій перспективі, воно пасує для окремих ситуацій, як-от пандемії, але не більше. Не варто звикати до трансляцій, не треба позбавляти себе особистої участі у літургії. Образ із телеекрану виглядає як театральна вистава, він позбавлений глибини духовності. Якщо ми не беремо особистої участі у святих таїнствах, наше релігійне життя втрачає сенс. Своєю присутністю у церкві ми віддаємо шану Богові, релігії та національній традиції. Зараз, коли карантинні обмеження послаблені, ми в церкві можемо подумати про повернення до попереднього стану. Тепер нічого не перешкоджає тому, аби бути у святині.

Ми бачимо зараз, що у магазинах, на пляжі, в парках, горах, біля моря – скрізь натовпи людей. Ніхто не переймається пандемією. Але тоді, коли нам треба зайти до церкви, у свідомості загоряється червона лампочка. Ми думаємо: я не знаю, чи можна мені туди заходити, адже там може бути забагато людей, більше, ніж дозволяють протиепідемічні правила. Це якийсь абсурд.

Не викликає сумнівів одне, я можу це сказати на основі спостережень за моєю ольштинською парафією: люди знову почали ходити до церкви, ніби забули про те, що була якась пандемія. Вони спраглі зустрічі з Богом. Перша місія церкви – це йти назустріч вірянам, святині мають бути для них відкриті, капелани мусять бути поруч із людьми.

Я, наприклад, зустрічався також з емігрантами з Румунії. Вони працювали тут в одній із фірм. Я відвідав їх під час душпастирських зустрічей. Так само було з емігрантами з України. Я бачився з ними, заохочував брати участь у богослужіннях. У міру можливостей я беру участь у житті української спільноти Ольштина та всього Вармінсько-Мазурського воєводства. Регулярно отримую запрошення на різноманітні культурні заходи. Я знаю це середовище, бо раніше був у парафії в Ґурові-Ілавецькому та Лідзбарку-Вармінському, а також викладав релігію у ґурівському ліцеї. Зараз у цьому закладі також вивчають православну релігію.

У школі ми підтримуємо контакт із українською молоддю. Вони ходять до церкви, багато колишніх учнів ліцею у Ґурові навчається у Варшаві, і я знаю, що вони у міру можливостей відвідують столичні святині. Я вважаю, що уроки релігії, серед вчителів яких я був, не пройшли дарма.

Якщо ми вже говоримо про Варшаву, то зауважу, що на цвинтарі у районі Воля поховані солдати Армії УНР православного віросповідання, а це – важливий історичний факт. ■

Розмову провів Ігор ЩЕРБА

Хор «Лісова пісня»

Польщі. Особливе враження на дітей справили концерти, присвячені героям Євромайдану, жертвам Голодомору, а також виступи перед воїнами, пораненими у війні з російськими загарбниками, які лікувалися у нас на Вармії та Мазурах і на Помор'ї. Діти нерідко плакали, коли, виступаючи, бачили покалічених героїв, які самовіддано стали на захист Вітчизни. Це були особливо болючі уроки патріотизму, формування характеру, відповідальності, і вони запам'яталися на все життя.

Хор «Лісова пісня» ще тридцять років тому почав створювати Сергій Шелест. Незабаром приєдналася і дружина Наталія.

– Я почала знайомити дітвору з українською піснею вже у нульовому класі, у якому викладала вісім років, – розповідає пані Наталія. – Малята вчилися мови і заодно засвоювали український пісенний репертуар. А я тим часом могла «виловлювати» вокальні таланти, оцінювати зацікавлення дітей та їхню систематичність. І це приносило свої плоди. Якось дівчина сказала мені, що її мама згадувала, як я навчила її, коли вона ще була нашою ученицею, всіх українських пісень, від «Вербової дощечки» до «По дорозі жук» та інших. І вона захотіла вчитися далі. Це непоодинокий випадок. З перспективи тридцяти років добре видно, яку користь приносить відданість дітям, повага до них і їхніх батьків.

Наталія Шелест завжди підкреслює, що репертуар добирала відповідно до віку учнів і їхніх уподобань, щоби вони розуміли, про що співають.

– Я писала заголовки пісень, а діти мали ставити біля них бали, – сміється пані Наталя. – Ті, що набирали найбільше, потрапляли до нашого постійного репертуару. Звичайно, найпростіше було би створити фольклорний вокальний гурт з відомими кільканадцятьома найпопулярнішими творами, і ми могли би з ними виступати всюди. Та ми хотіли чогось більшого. Люди слухали нас на урочистостях, присвячених Голодомору, акції «Вісла», героям Майдану, Тарасові Шевченку, Лесі Українці, річницям незалежності України. Завдяки зацікавленню і систематичності учнів ми підготували різносторонню добірку творів, зокрема й авторську, але завжди – відповідну до їхнього віку. Спочатку Сергій працював зі старшими дітьми, а я – з молодшими.

Наталія Шелест скромно говорить і про те, що в репертуарі були і є пісні її авторства. Вона написала також гімн закладу під назвою «Бартошицька школа». Її твори насичені патріотизмом, любов'ю до України, рідної мови, традицій, звичаїв, церкви. А створені так, що їх розуміють і люблять насамперед юні виконавці. «Лісова пісня», а потім і гурти «Сонечко», «Водограй», «Веселинка» (є ще й танцювальний колектив «Барвінок»), які веде нині пані Наталія за підтримки вчителів, завжди виступають з репертуаром, відповідним до їхнього віку та нагоди, з якої діти беруть участь у тому чи іншому заході.

Усіх подій, на яких виступають творчі колективи бартошицької альма матер, не перерахувати – як і нагород на численних польських та закордонних фестивалях і конкурсах. Передусім гурти постійно беруть участь у заходах, що проводяться на Вармії та Мазурах, – як українських, так і польських, де популяризують українські культурні надбання. Це, зокрема, регіональні фольклорні ярмарки «З мальованої скрині», які проводяться від 1979 року, Міжнародний музичний фестиваль «Під спільним небом», Фестивалі дитячої культури, Воєводські конкурси української співаної поезії та авторської і популярної пісні, конкурси вертепів і коляд, загальнопольські театральні змагання «Я і малий театр», покази релігійної творчості та ціла низка інших українських і польських культурних заходів.

На всіх подіях, які проводяться на конкурсній основі, бартошицькі гурти стають володарями Гран-прі, переможцями, які завойовують перші, зрідка – другі місця та отримують відзнаки. Безапеляційним підтвердженням високого рівня колективів є нагороди на багатьох музичних конкурсах в Україні – у Львові, Черкасах, Радехові, Чернігові, Івано-Франківську. Наприклад, на Міжнародному конкурсі «Водограй» ім. Володимира Івасюка, де гурт «Сонечко» став лауреатом і здобув Приз глядацьких симпатій.

Випускниця Київського державного університету ім. М. Драгоманова Наталія Шелест і надалі постійно бере активну участь в українському культурному житті на Вармії та Мазурах і в усій Польщі. У її тридцятирічному творчому доробку – сотні сценаріїв та виступів, десятки поетичних творів, покладених на музику. Найкращою нагородою, як вона сама скромно каже, є подяка від учнів, які написали: «у нашій пам'яті назавжди залишаться концерти, допомога і підтримка, які ми отримали від вас. Уроки з вами виховали нас українцями...». ■

Степан МІГУС
Фото з архіву Наталії Шелест

eprasa.pl f6cf046239

Лемківска Сторінка

Про літературу, культуру та історію

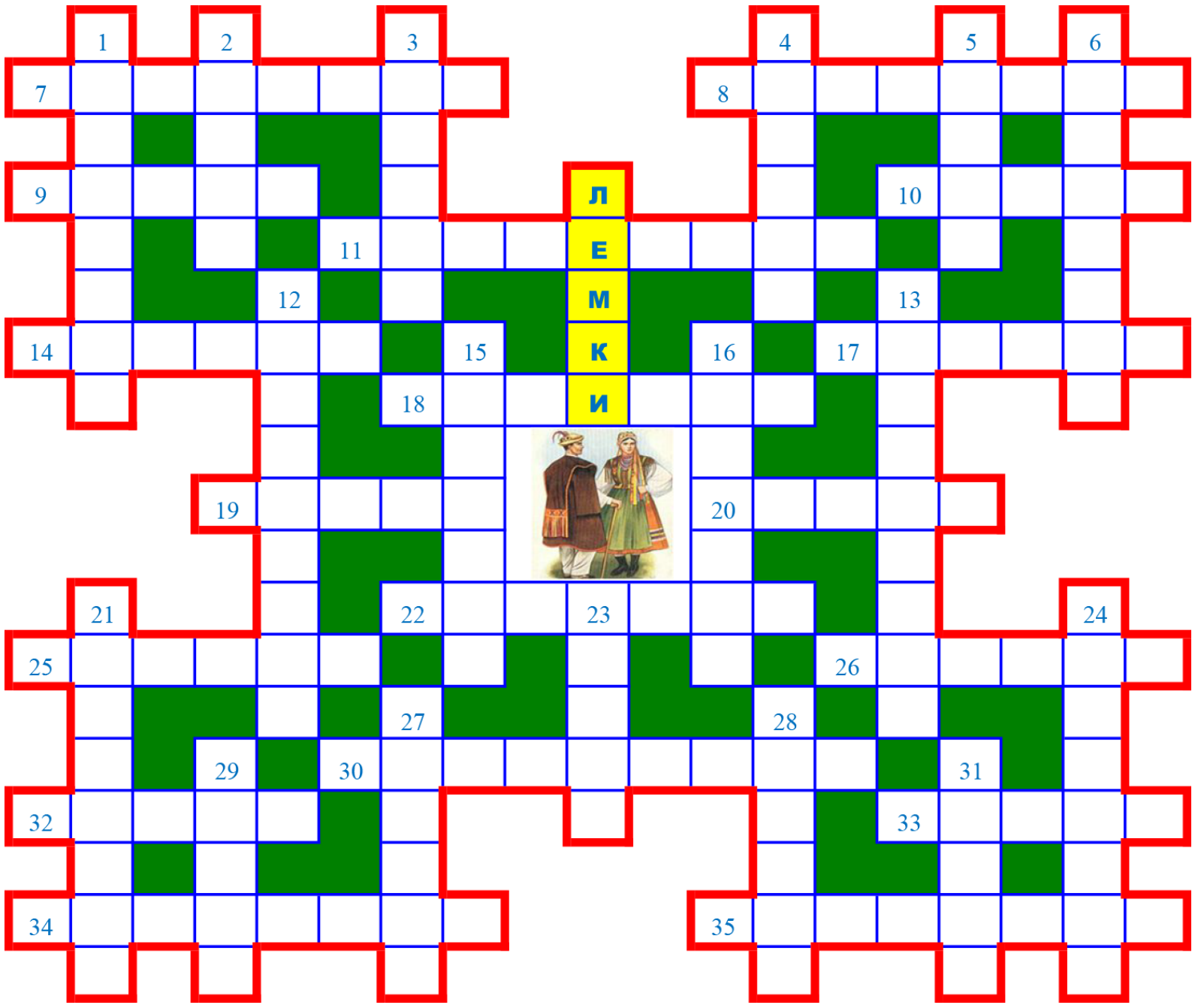

Горизонтально:

7. ... Королівський – село Північної Лемківщини в Польщі, у ґміні Риманів Кросненського повіту Підкарпатського воєводства. **8.** Лемківський майстер (1827-1903) художньої обробки каменю, столяр, коваль. **9**. Український і словацький письменник, журналіст. Частину своїх творів написав лемківським діалектом. **10.** «Звідусюди чуть нові ще незнані співи досі, бо ... хребти її – пелюстки в чудовій рожі» – із вірша Івана Мацинського «Українська мова». **11.** Відомий друкар-літограф (1865-1914), художник-гравіювальник, видавець та громадсько-культурний діяч західноукраїнських земель. **14.** Польський мовознавець (1903-1980) і філолог. Створив важливі праці з українського мовознавства, у центрі яких були дослідження лемківських говірок та їхнього походження. **17.** Український диригент (1927-2007), фольклорист, композитор, педагог. Заслужений діяч мистецтв України. Автор збірки народних творів «Лемківські народні пісні в обробці Богдана Дрималика». **18.** Колишнє лемківське село у Польщі, у ґміні Устя-Горлицьке Горлицького повіту Малопольського воєводства. **19.** ... Вода – колишнє село на Західній Лемківщині, тепер – частина села Явірки у ґміні Щавниця Новоторзького повіту Малопольського воєводства. **20.** Лемківський живописець (1921-1997), мистецтвознавець, педагог і громадський діяч. Його живописні твори відображають своєрідність народного будівництва закарпатських українців (лемків). **22.** Міська частина Меджилабірців, до 1965 року – окреме село у Словаччині, на території теперішнього Меджилабірського округу Пряшівського краю. **25.** «Синя ...» – пейзаж Ю. Мушки. **26.** Село у ґміні Чорна Бещадського повіту Підкарпатського воєводства Польщі. **30.** Економіст лемківського походження (1921–1983). Започаткував новий напрям в індустріальній соціології – соціальне планування підприємств та регіонів. **32.** Український (лемківського походження) літературний критик, літературознавець, перекладач, професор. Автор монографії «Федір Лазорик. Життя і творчість». **33.** Лемківське село на Закерзонні, у Польщі, у ґміні Лабова Новосондецького повіту Малопольського воєводства. **34.** Одна із професій Юрія Цимбори (1919-1989), який обробив понад 300 народних пісень Південної Лемківщини. **35.** «... з раю» – повість Ольги Петик.

Вертикально:

1. Лемківське село в Польщі, у ґміні Літовищі Бещадського повіту Підкарпатського воєводства. **2.** Український (лемківського походження) музикознавець (1934-2016), етномузиколог, педагог, збирав фольклор Лемківщини. **3.** Лемківське село в Польщі, у ґміні Босько Сяніцького повіту Підкарпатського воєводства. **4.** Український (лемківського походження) композитор, письменник, поет, етнограф, етнолог, музикознавець, хормейстер, співак, громадський діяч. Заслужений артист України, збирав пісенну спадщину унікального українського субетносу – лемків-русинів. Автор багатьох пісень, які вже стали народними. **5.** «... хоронитель» – витвір лемківського скульптора Григорія Пецуха. **6.** Український (лемківського походження) поет (1819-1900), громадський діяч, педагог, греко-католицький священник, фольклорист. **12.** ...Бистра – давнє лемківське село в Україні, у Закарпатській області Великоберезнянського району. **13.** Польський політичний і громадський діяч (1885-1944), лемко за походженням. У 1918-1920 роках – президент Руської народної республіки лемків. **15.** Український скульптор (1927-1995) лемківського походження. **16.** «... Романова» – твір Івана Филипчака. **21.** Лемківський художник, етнограф, доцент університету Павла Йозефа Шафарика в Кошицях, заслужений вчитель. **23.** «... оселя» – витвір на лемківську тематику скульптора Івана Мердака. **24.** Давнє українське село в Закерзонні (Підкарпатське воєводство, Бещадський повіт) у ґміні Літовищі, солтистві Ступосяни. **27.** Лемківське село у Польщі, у ґміні Лісько Ліського повіту Підкарпатського воєводства. **28.** «Клара ...» – повість Володимира Хиляка. **29.** Лемківське село в Польщі, у ґміні Риманів Кросненського повіту Підкарпатського воєводства. **31.** «... на коні» – твір різбяра Андрія Сухорського.

Склав Анатолій ЛОЗОВИЙ

Відповіді:

Горизонтально: 7. Воробник ... 8. Ферлєнчак. 9. Роґак. 10. «... земля ...». 11. Анґрейчин. 14. Шрієр.

17. Майчик. 18. Білинка. 19. Чорна ... 20. Ґанак. 22. Вилрань. 25. «... хатина». 26. Бистре.

30. Олесєвич. 32. Роман. 33. Котіб. 34. Дирпегет. 35. «Вигнання ...».

Вертикально: 1. Воловате. 2. Боґак. 3. Миномь. 4. Тельпий. 5. «...анґел ...». 6. Павлович. 12. Верховина ... . 13. Качмарчик. 15. Биганич. 16. «Княтина ...». 21. Маркович. 23. «Ріґна ...». 24. Проґтіче. 27. Ґинне. 28. «... Мисґиич». 29. Ґаґин. 31. «Козак ...».

eprasa.pl f6cf046239

Історія

Американський присмак «котлети по-київськи»

Однією із візитівок української столиці є «котлета по-київськи». Існує чимало рецептів її приготування. Але всі вони включають неодмінний компонент – масло всередині. Якщо під час споживання на неї сильно натиснути столовими приборами, то можна отримати сюрприз у вигляді бризок масла на одязі. Інший сюрприз містила промова американського президента – Джорджа Буша-старшого, яка увійшла в історію під назвою «котлета по-київськи».

▲ Джордж Буш і Міхаїл Горбачов підписують договір про скорочення стратегічного озброєння

30 років тому світ завмер в очікуванні кардинальних змін. Колишні імперії розпадались, а на їх місці повставали незалежні держави. Ці процеси не завжди відбувались мирно. На теренах Югославії розпочались збройні міжетнічні конфлікти.

Реанімація напівмертвого

Останні дні доживав і Радянський Союз. Але все ще залишались прихильники «реанімації» СРСР. Цікаво, що не тільки радянське керівництво на чолі із Міхаїлом Горбачовим – першим і єдиним президентом СРСР, вірило у можливість реформування Союзу. Зокрема, тодішня прем'єр-міністерка Великобританії – Маргарет Тетчер та канцлер уже об'єднаної Німеччини – Гельмут Коль, були прихильниками ідеї відродження реформованого, демократичного (якби не парадоксально це звучало) Радянського Союзу. Але найбільшим поборником такої держави став американський очільник – Джордж Буш-старший.

Влітку 1991-го президент США здійснив 4-денний візит до СРСР. Офіційна його мета полягала у зменшенні кількості стратегічного озброєння. І це вдалося. 31 липня 1991 року було підписано Договір про скорочення стратегічних наступальних озброєнь. Радянський Союз зобов'язався знищити половину своїх стратегічних ракетних комплексів РС-20А (за натівською класифікацією – SS-18 «Satan») і 35% боєголовок балістичних ракет. Тоді як американці мали ліквідувати 25% своїх боєзарядів.

Але існувала й напівофіційна частина візиту. Джордж і Барбара Буші зупинились на дачі Міхаїла та Раїси Горбачових і там в дружній атмосфері американський президент запевняв радянського у своїй абсолютній підтримці. Зокрема, Буш підтримав ідею Горбачова зберегти СРСР у реформованому вигляді. З цією метою мав бути підписаний новий договір між державами-членами такого Союзу.

▲ Джорджа Буша в аеропорту в Києві вітає Леонід Кравчук – голова Верховної Ради УРСР

Так, на 20 серпня була запланована церемонія підписання союзного договору частиною потенційних учасників «оновленого Союзу». Свої підписи погодилися поставити лідери Росії, Казахстану, Узбекистану, Білорусі та Таджикистану. Керівники республік Балтії, Кавказу та Молдови не збиралися приєднуватися до нової старої держави – у деяких країнах вже пройшли референдуми і опитування про незалежність, інші готувалися до їхнього проведення. А ось керівництво України, з одного боку, не відмовлялося від переговорів щодо «оновленого Союзу», а з іншого – не поспішало з ратифікацією угоди. При цьому всі прекрасно розуміли, що без участі України ніякого «оновленого Союзу» не буде.

Місія – переконати!

1 серпня 1991 року літак на борту із Джорджем Бушем приземлився в Києві. У американського президента була важлива місія – переконати керівництво УРСР приєднатися до нового союзного договору та підтримати Міхаїла Горбачова. З цією метою американський лідер поїхав до Верховної Ради.

О 16:00 за Києвом Джордж Буш-старший зайшов до переповненої зали засідань Верховної Ради Української РСР. Уся зала одразу ж залилась оплесками на привітання високого заокеанського гостя. Буш потис руку главі президії Ради Леонідові Кравчуку, спустився до трибуни і почав свій виступ.

«Перш за все, дозвольте мені подякувати Україні за таку сердечну зустріч. Багато століть тому ваші предки нарекли цю землю Україною, тобто кордоном, бо ваші степи зв'язують Європу і Азію. Однак українці стали прикордонниками іншого роду: сьогодні ви відкриваєте кордони свободи, демократії і вільного підприємництва. Американці глибоко віддані усім цим цінностям, тому дозвольте докладніше пояснити, що ми маємо на увазі, коли говоримо про свободу, демократію і вільне підприємництво».

Але у своїх поясненнях американський лідер дав ясно зрозуміти, що на цьому етапі історії Україна, котра уже на той час проголосила Декларацію про державний суверенітет, може бути вільною країною, але, бажано, у складі СРСР.

«Американці, – виголошував Буш-старший, – не будуть підтримувати тих, хто прагне до незалежності для того, щоб змінити тиранію, нав'язувану здалеку, місцевим деспотизмом. Вони не будуть допомагати тим, хто заохочує суїцидальний націоналізм, який призведе до міжнаціональної ненависті».

У промові Буш підтримав домовленості, досягнуті раніше між Горбачовим і дев'ятьма республіками, включаючи Україну, яка стала однією із учасниць нового союзного договору, що передбачала створення м'якої федерації замість Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Він сказав, що договір «подає надію, що республіки швидше з'єднають велику автономію з великою добровільною взаємодією – політичних, соціальних, культурних, економічних, ніж будуть переслідувати безнадійний курс ізоляції».

Він також похвалив Горбачова, називаючи «хибним вибором» (англ. «false choice») вибирати між радянським лідером і прихильниками незалежності: «У справедливості президент Горбачов досяг вражаючих речей, і його політика гласності, перебудови і демократизації мають на меті прийти до свободи, демократії і економічної незалежності», – зазначив він.

Анатолій Зленко, перший міністр закордонних справ України, так згадував промову Буша: «Коли це Буш приїздив якраз, все працювало тільки в одному контексті: підтримати передові на той час ідеї Міхаїла Горбачова щодо перебудови, який відмовляється від тоталітарного режиму, який намагається, так би мовити, започаткувати нову систему, демократичну систему, яка базується на поважанні прав людини, прав національних меншин і таке інше. Єдине, що відкидалося, це право на самовизначення».

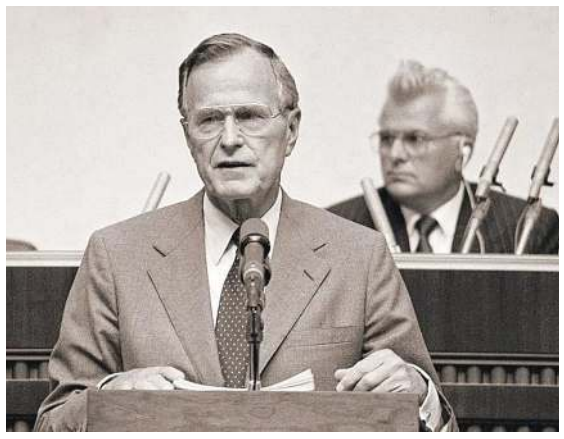

▲ Джордж Буш виголошує промову у Верховній Раді УРСР

Однак місія американця у Києві провалилась. Він не врахував, що і український політикум, і українське суспільство було налаштоване на незалежність. І ніякі вмовляння та переконання сильних світу цього тут були безсилі. А промова Джорджа Буша-старшого увійшла в історію як один із найбільших провалів американської дипломатії.

Стаття підготовлена за матеріалами архівів та інтернет-ресурсів.

Олена ГУМЕНЮК

Фото із сайту Новинарня (novynarnia.com)

Фонд Український Народний Дім у Перемишлі
Fundacja Dom Ukraiński w Przemyślu
ul. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl
PLN: 88 1600 1462 1838 9708 6000 0001
ПІДТРИМАЙ РЕМОНТ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ В ПЕРЕМИШЛІ!

eprasa.pl f6cf046239

КУЛЬТУРА

«Гілочка» та ансамбль «Малинки» з Малинник під час реконструкції жнивних звичаїв, 2009 рік

Фото авторки статті

«Продовжувати те, що робили бабці»

Розмова з Іриною Вишенко, керівницею «Гілочки»

Цього року український дитячо-молодіжний ансамбль «Гілочка» з Черемхи святкує свій 25-й ювілей. Група, в якій співають діти, що вчаться української мови у місцевій школі, є одним із найпомітніших колективів українського середовища Підляшшя. Від самого початку з ансамблем працює Ірина Вишенко, випускниця Рівненського інституту культури, вчителька української мови в Шкільно-дошкільному комплексі в Черемсі.

У 1996 році в Черемсі був заснований фольклорний ансамбль «Гілочка». Що стало стимулом для того, щоб зібрати дітей та почати з ними співати?

У 1995 році у Початковій школі в Черемсі почалося навчання української мови. Серед учнів було трохи дітей, чиї бабусі співали в народних ансамблях. Тому й ми спробували навчитися декількох пісень.

Перший наш виступ був у 1996 році на Загальнопольському дитячому фестивалі фольклорних ансамблів національних меншин у Венґожеві. Дівчата виступили успішно, і саме той концерт став для нас стимулом для того, щоб заснувати ансамбль.

Коли виникала «Гілочка», не було популярним, щоб діти і молодь співали фольклор. Як вдалося їх заохотити?

Спочатку дівчата дійсно трохи не розуміли, чому мають співати народні пісні, окрім того в традиційній, необробленій манері. Однак на уроках української мови ми багато розмовляли і я пояснювала їм, що вони будуть продовжувати те, що робили їхні бабці. Говорили ми про те, що старші покоління відходять і добре було б зберегти наші пісні, обряди і звичаї. Думаю, що це було для тих дітей чимось близьким, тому що вони чули ці пісні ще безпосередньо від своїх бабусь.

І теж більше, ніж тепер, чули українську говірку та навіть нею розмовляли…

Так, у деяких домах тоді ще говорили «по-свойому», але в деяких уже ні, хоча в контактах з бабусями ще та говірка функціонувала. Однак з мовою дівчата мали контакт на уроках української. Ми пояснювали, чому на цій землі живуть люди, які розмовляють українською говіркою, щоб та свідомість була більшою, а також чому варто зберігати цю мову.

Основою вашого репертуару є традиційний фольклор Черемхи та навколишніх місцевостей, співаний саме зі збереженням місцевих говіркових рис. Чи, засновуючи ансамбль, ти зразу думала про те, що підете в бік традиційного фольклору з-під Черемхи?

Для мене фольклор був близький, тому що я сама співала в ансамблі «Родина» з Дуб'яжина і знала наші традиційні пісні. Ще під час навчання в Рівненському інституті культури мені не раз доводилося підготовлювати різні фольклорні матеріали і я вже тоді збирала пісні на Підляшші.

Фото – Юрій Гаврилюк

▲ Ірина Вишенко

Коли ми заснували «Гілочку», зразу було відомо, що будемо співати народні пісні. Окрім того, ми дуже швидко почали співпрацювати з жіночим фольклорним ансамблем з Черемхи-Села – з бабцями, як ми їх називаєм. Ми підготували з ними спільний обряд випікання весільного короваю і почали показувати разом на сцені різні обряди.

Працюючи в Черемсі, я почала цікавитися фольклором довкола того села. Записувала пісні і обряди від жінок з Черемхи-Села, потім почалася теж співпраця з жінками з Вільки-Терехівської, Добриводи. Я записувала в тих селах пісні, а «Гілочка» виконувала їх так, як там співається. До речі, перші наші пісні – це були традиційні веснянки з Добриводи. Тому ми від самого початку ішли в напрямку місцевого фольклору.

Важливу частину вашого репертуару складають також реконструкції різних обрядів.

Коли ми починали, було велике зацікавлення презентацією обрядів. Ми показували на сцені обряд короваю, з часом з'явилися перші записи на телебаченні. У 2006 році ми взяли участь у проєкті «Гілочка – чотири пори року». Разом з народними колективами з Вільки-Терехівської, Добриводи, Малинник і Черемхи-Села ми презентували чотири обряди: колядування, весняні гри і забави, жнивний обряд ставлення на полі «перепелиці», а також випікання короваю. Усе було записано у формі фільму.

25 років – то довга історія. Багато виступів, багато вивчених пісень, але теж багато молоді. Чи пробувала ти порахувати, скільки дітей з невеликої оселі, якою є Черемха, співало в «Гілочці»?

На початку група не була велика, бо співало близько 10 дівчат. Потім приходило щораз більше і більше. За ті роки у «Гілочці» співало загалом понад сто дітей.

Чи бувало так, що діти приходили, але швидко покидали спів?

Переважно в «Гілочці» були діти, які співали від початку до кінця, тобто зазвичай до моменту закінчення школи в Черемсі. Однак, звичайно, траплялися особи, які спершу хотіли співати, та потім вони бачили, що їм це не вдається і полишали.

У «Гілочці» завжди були дівчата, але тепер маєте теж хлопців?

Раніше також були у нас хлопці, але вони не виступали на кожному концерті чи фестивалі. Однак, коли ми виїжджали до Кошаліна чи Ельблонґа, вони брали участь у презентаціях обрядів, наприклад, показували з нами фрагменти весілля з Черемхи-Села. Потім до групи вже на постійній основі почали приєднуватися хлопці, які впродовж багатьох років виступають з нами фактично на кожному концерті.

Чи тяжко зараз заохотити молодь до того, щоб співали фольклор?

Думаю, що ні. З кожним роком «Гілочка» є щоразу більшим ансамблем. Старіші закінчують навчання, ідуть вчитися далі в ліцеях у Більську-Підляському чи в Білостоці і для них це вже складна справа – приїжджати на репетиції чи виступати з нами на концертах. Однак до «Гілочки» приєднуються молодші діти, які навчаються української мови у початковій школі, і вони з великою охотою приходять на репетиції, виступають, концертують.

Що їх притягує – важко сказати. Пробую часом питати, і маю таке враження, що вони зацікавлені звичаями, обрядами, люблять співати.

Ви багато виступаєте не тільки на Підляшші, але й на українських заходах в інших регіонах Польщі, а також за кордоном – бували в Україні, Латвії, Білорусі. Чи виїзди є тим, що заохочує дітей, щоб співати в «Гілочці»?

Це дуже важливо, що можемо виїжджати. Дівчата теж кажуть, що вони вчаться поводити себе на сцені, знайомляться з новими людьми, мають нагоду нав'язати контакти з іншими. Це для них має велике значення. Окрім того, діти отримують задоволення від того, що співають та що їх за це хвалять. Ми отримали нагороду «Заслужений для Гайнівського повіту». Мали багато перших, других місць на конкурсах. Виїзди і нагороди – це важлива справа, щоб «притягнути» дітей.

«Гілочка» вже чверть століття є частиною твого життя. Що для тебе як керівниці є найважливішим досягненням?

Особисто отримую радість від праці з дітьми. Приємно теж, коли бачу, що діти починають розмовляти «по-свойому». Це вже видно серед старших, але приємно чути, що все-таки вони вертаються до рідної мови.

Окрім того, дуже люблю, коли роблю щось, що мені добре виходить. Це велике задоволення.

А треба підкреслити, що «Гілочка» – це ансамбль на високому рівні, коли йдеться про музичну підготовку, який є досконалою візитівкою українського середовища Підляшшя та Черемхи.

Думаю, що так, бо дівчата, коли виходять на сцену, бачать, що вони добре підготовлені, що мають певний рівень.

Ми, як глядачі, бачимо вже той кінцевий результат – ансамбль, який гарно виглядає, добре співає, але не бачимо того, що є з іншого боку. А праця з таким колективом – це, напевне, непроста річ. Що є, на твою думку, найважчим у цьому?

Звичайно, це складніше, коли ми «з другого боку» відповідаємо за все: музичну підготовку, опіку над дітьми, їхній вигляд – як вони одягнені, як поводяться на сцені і так далі. Усе треба доопрацювати і всього навчити.

Основне складне завдання – добре навчити пісень, зокрема сьогодні. Для тих наймолодших говірка є щораз менше зрозуміла, бо вони вже її не чують вдома. Помічаю, що щоразу складніше навчити напам'ять слів, що це вимагає сьогодні більше репетицій, ніж раніше.

Говірка пропадає, окрім того наших сіл торкається проблема обезлюднення. Це стосується також Черемхи, яка є невеликою залізничною оселею. Чи є загроза, що буде меншати дітей та не буде кому співати в «Гілочці»?

Наразі думаю, що ні. Зараз до «Гілочки» приходять уже діти колишніх дівчат з ансамблю, які вчилися української мови. Потрапляють також дівчатка, які зовсім не чули черемхівської говірки. Наприклад, у цьому році маю дітей, які вернулися з батьками з-за кордону. Вони часом добре не розуміють слів, але вчаться правильної вимови та хочуть співати.

Можна сказати, що це звучить оптимістично, коли є люди, які вертаються до своїх коренів.

Так, але з іншого боку з такими дітьми складніше працювати. Однак головне, що вони хочуть співати.

Чого бажати особисто тобі і «Гілочці»?

Думаю, успіхів для дітей, щоб вони займали перші місця, а окрім того, багато здоров'я для нас усіх.

Людмила ЛАБОВИЧ

eprasa.pl f6cf046239

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Йому було лише тридцять три

29 серпня, коли над Дніпром відзначають пам'ять захисників України, помер полковник Збройних сил Олександр Петраківський. На самому початку війни з московським агресором він зі своєю кільканадцятиособовою ротою врятував від смерті на Луганщині понад тисячу українських воїнів, на яких чекала влаштована росіянами засідка. Олександр був поранений в голову і сім років боровся за життя в Україні, Ізраїлі, Польщі та США. Відійшов у 33-річному віці.

Цей хлопець, капітан спецназу (підрозділ спеціального призначення – *ред.*), Олександр Петраківський воював з російським агресором від самого початку війни. До 20 липня 2014 року жоден боєць роти, якою він командував, не загинув. Траплялися, щоправда, поранені, але молодий командир ніколи й нікого не залишав на полі бою.

Тієї липневої ночі влітку 2014 року рота капітана Петраківського попала в майстерно влаштовану засідку російських бандитів, які планували знищити понад 1000-особовий конвой українського війська. Двоє з 14 бійців загинули. Всі інші, включно з командиром, були поранені. Петраківський віддав свій шолом бійцю, якому його власний зірвали з голови осколки міни. Він сам дістав складне поранення голови.

І все ж це він вивів, а то й виніс, із поля бою всіх одинадцятьох бійців. Колона без жертв прорвалася крізь засідку ворога. Командиру Петраківському, який за своє геройство одержав Золоту зірку «Герой України» і підвищення до ступеня майора, довелося розпочати семирічну боротьбу за життя. Поранений, але при свідомості, він опинився на лікуванні у харківській лікарні. Після першої операції, під час якої йому витягли з голови декілька осколків, виявилося, що залишилося ще декілька. Чергова операція – і, за словами батьків, хлопець втрачає свідомість, наступає клінічна смерть. Його стан стабілізували вже у львівській лікарні, і звідти з респіратором та іншим допоміжним медичним устаткуванням вивезли до столиці Ізраїлю – Тель-Авіва. Тамтешні лікарі запевняли, що стан пацієнта після лікування у них більш стабільний, однак від медичної техніки, яка рятує життя, не відключили. Хлопець майже зовсім не реагував на зовнішній світ, а окрім цього, мав пролежні, які довелося пізніше лікувати понад місяць у ґурово-ілавецькій лікарні. Батьки Героя України, про що ми вже писали в «НС», самі почали шукати подальшого порятунку для сина. Свій шанс побачили у Польщі, у маленькому селі Камені-Малому неподалік Ілави, де побудовано гарний будинок для літніх людей «Голубиний двір» з реабілітаційним центром, яким керує професор-невролог Ян Таляр, відомий «спеціаліст від коми», як він сам про себе говорить. Родину Петраківських усіляко підтримувала українська громада Ілави, Ольштина, Ґурова-Ілавецького, Бартошиць, Ельблонґа та навіть Канади. З-під Ілави довелося хлопця забрати, бо ж обіцяне доктором Таляром оздоровлення не наступало, а за лікування і проживання треба було платити 800 злотих на день. Опісля поранений хлопець потрапив до Ґурова-Ілавецького. Військове відомство України зацікавилося своїм героєм після цього, як сорок журналістів з України, учасників фестивалю «Калинові мости», розповіли про боротьбу майора Петраківського за життя і про байдужість до цього Батьківщини. Наприкінці червня 2016 року Олександр Петраківський, що на той момент понад рік перебував у воєводській реабілітаційній лікарні в Ґурові-Ілавецькому, дочекався позитивного рішення – не без участі адміністрації Петра Порошенка – щодо подальшого лікування, і полетів до Києва спеціальним літаком Повітряних сил України, який прислали за ним зі столиці України до аеропорту Ольштин-Мазури. Опісля хлопець пів року перебував у шпиталі відновлювального лікування та досліджень «TIRR Memorial Hermann» у місті Хьюстон штату Техас у США, на що Міністерство оборони України виділило понад пів мільйона доларів. Після повернення Олександра, якому тоді вже надали ступінь полковника, додому, батьки були сповнені надії. Петро Петраківський розповідав у телефонній розмові, що син піднімається на ноги, говорить... Він був переконаний, що буде тільки краще. І раптом у столиці під час чергової операції серце хлопця зупинилося.

Українське видання «Цензор. НЕТ» стверджує, що під час «лікування воїна в госпіталі було зроблено лікарську помилку, факт якої визнано комісією МОЗ: йому ввели дуже велику дозу наркозу, через що в Олександра зупинилося серце, а трубку для дихання вставили в стравохід».

Олександр Петраківський любив військову справу з дитинства. Уся родина – військові. Батько Петро і мати Тетяна – полковники, дружина Галина – курсантка академії, сестра Світлана та її чоловік – офіцери. Молодий капітан попросився на фронт, як тільки розпочалася війна на Сході України.

– Його спецгрупа займалася розвідкою, – розповідав батько, полковник Петро Петраківський, «Нашому слову» у 2016 році. – Коли інші бійці спали, майже кожної ночі Олександрова рота йшла в розвідку якнайближче до розташування ворога. За всю службу на фронті капітан не втратив жодного бійця, а якщо траплялися сутички, то поранених ніколи не залишав на поталу ворогові. Через це хлопці називали його фартовим. Виконував навіть найскладніші накази. Бійці хотіли йти саме з ним у розвідку, а як треба, то і в бій. Вірили в його щасливу зірку. Його бійці були для нього всім, а це – риса доброго командира.

Нехай рідна земля, за яку молодий Герой України, полковник Олександр Петраківський, віддав своє життя, буде Йому пухом. ■

Степан МІГУС

Ми потрібні вам, а ви потрібні нам!

це Наше!

Дорогі читачі газети! У зв'язку зі зменшенням дотації від уряду в нас непростий час, тому звертаємось до вас. Потребуємо вашої підтримки.

Як допомогти «Нашому слову»:

Зробити передплату нашої газети собі (якщо ви цього ще не зробили), друзям, знайомим. В питаннях передплати звертайтеся на мейл biuro@nasze-slowo.pl та за телефоном: (22) 677-88-10

Дати рекламу в «Наше слово», замовити рекламну статтю про вас чи ваш бізнес, дати оголошення – привітати рідних і близьких. Про розцінки можете дізнатися на нашому сайті або за вказаним вище телефоном чи мейлом

Підтримати нас, перерахувавши кошти на пресфонд видання: 47 1160 2202 0000 0000 5515 6292 (в заголовку переказу впишіть: на пресфонд НС)

Читати нас на www.nasze-slowo.pl та вподобати нашу сторінку в фейсбуці: fb.com/nasze.slowo.

Редакція «Нашого слова»

eprasa.pl f6cf046239

Відійшли...

Вчительська братія
з великим сумом прийняла вістку,
що в Бартошицях 11 вересня 2021 року,
проживши 86 років, упокоївся

бл. пам. ЯРОСЛАВ МАРУШЕЧКО

довголітній педагог, вчитель-математик
в українських класах Педагогічного ліцею №2
у Бартошицях (1959-1970 рр.), згодом – викладач
математики і фізики в механічних школах.

Професор завжди був відданий не тільки дидактичній праці, але й вихованню молодого покоління українців у Польщі. Засновував шкільні музичні гурти, щоб учні вивчали рідні пісні та інші скарби української культури.
Добився також, аби у місті заснувати початкову школу з українською мовою навчання, яка сьогодні носить ім'я Лесі Українки.
У середовищі відомий як громадський діяч, голова гуртків УСКТ та ОУП, організатор дитячих декламаторських конкурсів.
В історію нас, учителів, увійшов як відданий математик і вихователь, великий патріот.
Серед ліцеїстів мав неабиякий авторитет і пошану.
Вічна Йому пам'ять!

У жалобі залишилися
дружина Ніна, син Ігор і доня Лідія з родинами.
Прийміть наші слова співчуття.

Українське вчительське товариство у Польщі

Засмучені ми вісткою, що родину
і бартошицьку громаду українців залишив,
вирушивши 11 вересня до вічності,

бл. пам. ЯРОСЛАВ МАРУШЕЧКО

наш великий педагог, вчитель і вихователь.

Королеву наук — математику і все, що рідне, винесене з батьківського порогу на Ярославщині, прищеплював нам із достоїнством, щиро, від серця, українською мовою.
Ми, діти виселенців з акції «Вісла», з дня на день неймовірно швидко ставали багатшими завдяки знанням із мови, пісні, музики і танцю. Вимогливий Професор формував наш національний хребет, утверджував нашу ідентичність, патріотизм, за що ми Йому все життя вдячні.
З поклоном прощаємося з Вами, незабутній пане Професоре!

**Ніночко, із сином Ігорем і донею Лідією,
у ці важкі хвилини ми думками з Вами.**

*Випускники українських класів
Педагогічного ліцею №2 у Бартошицях
(матура '65) з вихователем Миколою Калішуком*

Висловлюємо слова співчуття
директорці Початкової школи
з українською мовою навчання у Бартошицях

**Пані Любомирі Тхір
та рідним**

з приводу смерті

БАТЬКА

Поділяємо Ваше горе, сумуємо разом із Вами,
підтримуємо в годину скорботи.

*Директор, вчителі, учні та працівники
української школи в Ґурові-Ілавецькому*

Єднаємось у смутку і жалю
з родиною

покійного

ПАВЛА ОНИШКАНИЧА

уродженця села Явірник,
довголітнього члена ОУП
та вірного сина греко-католицької церкви.

Нехай репедська земля буде Йому легкою.
Вічная пам'ять!

*Члени гуртка ОУП
та парафіяни церкви св. Миколая у Репеді*

XLVI Фестиваль українських дитячих ансамблів

КОШАЛІН-2021

**відбудеться 13-14 листопада 2021 року
(субота, неділя)**

Заявки про участь ансамблів просимо надсилати поштою до 15 жовтня ц.р. на адресу:

**Związek Ukraińców w Polsce
Zarząd Oddziału w Koszalinie
ul. J. Piłsudskiego 6/1
75-500 Koszalin**
тел.: 94 /342-64-70, 884-994-009
zup_koszalin@wp.pl

У заяві слід вказати: • назву ансамблю • місцевість • ім'я та прізвище керівника, а також його електронну адресу і телефон • тему, заголовок, тривалість програми (субота – не довше 15 хв, неділя – 10 хв) • кількість виконавців та опікунів (1 на 15 дітей) • кількість мікрофонів тощо.

Управа відділу ОУП у Кошаліні

Холмські відзначення 155-ї річниці народження Михайла Грушевського

Холм, 26 вересня 2021 року

Близько 10.30 год.
Панахида біля хреста пам'яті Михайла Грушевського (поруч із Православною кафедральною церквою св. Івана Богослова, вул. Сенкевича 2)
Покладення вінків до пам'ятної дошки Михайла Грушевського (вул. Сенкевича 8)

13.00 год.
Публічна бібліотека ім. Марії-Пауліни Орсетті у Холмі, вул. Партизанів 40
Науковий симпозіум «Михайло Грушевський – постать, діяльність, зв'язки з Холмом». З нагоди 155-ї річниці народження Михайла Грушевського
Відкриття симпозіуму
Юрій Гаврилюк (Більськ на Підляшші), *Холм як місце народження Михайла Грушевського*
Григорій Купріянович (Люблін), *Михайло Грушевський (1866-1934) – життєвий шлях ученого та політика*
Ґжеґож Януш (Люблін), *Михайло Грушевський – політик в умовах побудови незалежної держави*
Дискусія
Закриття симпозіуму
Організатори симпозіуму: Українське товариство, Підляський науковий інститут.

Урочистий концерт з нагоди 155-ї річниці народження Михайла Грушевського
Промови офіційних гостей
Художня програма про Михайла Грушевського у виконанні учнів міжшкільних груп навчання української мови у Любліні
Український дитячо-молодіжний фольклорний ансамбль «Гілочка» з Черемхи (керівниця – Ірина Вишенко)
Бандуристка Йоанна Купріянович (Люблін)

З огляду на пандемію кількість учасників подій може бути обмежена.
У всіх повинні бути закриті ніс і рот (учасник зобов'язаний самостійно забезпечити засоби особистого захисту).
Відповідно до рекомендацій Міністерства культури і національної спадщини, учасників симпозіуму та концерту можуть попросити надати особисті та контактні дані для полегшення роботи санітарних служб.

Організатори: Українське товариство, Кафедральна православна парафія св. Івана Богослова у Холмі, Підляський науковий інститут.
Співорганізатори: Почесне консульство України в Холмі, Публічна бібліотека ім. Марії-Пауліни Орсетті у Холмі, Львівське суспільно-культурне товариство «Холмщина», фонд «Партнерство і співпраця» (Холм).
Почесний патронат: надзвичайний і повноважний посол України в Польщі.
Реалізовано завдяки дотації міністра внутрішніх справ і адміністрації Республіки Польща та за підтримки фірми «Мідекс» (Березно).

Щиро вітаємо

МАРІЮ БІЛУ

(дівоче прізвище Ступак),

**уродженку
Люблинця-Нового
на Любачівщині,
з 80-ЛІТТЯМ.**

**Членкині управи
нашої ланки бажають
Божого благословення,
одужання і багато здоров'я,
сили, надії та радості
на многії і благії літа!**

*Управа ланки ОУП
в Генсіках*

З нагоди 60-ліття шлюбу

Ольги та Василя Пецушків

**висловлюємо найщиріші вітання.
Бажаємо здоров'я, радості, щастя і многая літ.**

**Діти Богдан та Івона з сім'ями,
внуки Оксана, Зоряна, Ксеня, Борис і Максим
та правнуки Матвій, Вікторія, Захар,
Софійка та Микола.**

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Słowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46,
redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.
Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, **zastępca redaktora naczelnego –** Paweł Łoza, **sekretarz –** Tetiana Daniuchenko, **redaktorzy –** Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), **redaktor stylistyczny –** Olga Rusina, **redaktor techniczny –** Olga Michaluk, **prenumerata, reklama –** Łesia Korostatewycz.
Współpracownicy: Anastazja Krawczuk (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa), Zhanna Kuznietsova (Kijów), Ivanna Kyliushyk (Warszawa), Svitlana Melnyk (Kraków), Ivan Kysloshchuk (Lublin), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego),
E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,

Internet: http://ukraincy.org.pl, http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotoskład: Redakcja „Nasze Słowo"
Druk: Drukarnia „Efekt". **Nakład** 2500 egz.
Pismo dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN:
47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD:
IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:
IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

ISSN 027-8254

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.
Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.
Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.
Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa" wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
„Nasze Słowo" dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPiK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:
Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl
Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH" pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7^{00} – 17^{00}.

eprasa.pl f6cf046239